

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2024-2/3

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2024

Бош муҳаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Таҳрир хайати:

<p>Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф. Абдуллаева Муборак Махмутовна, б.ф.д., проф. Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович, т.ф.д., проф. Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф. Аимбетов Нағмет Каллиевич, и.ф.д., акад. Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф. Бабаджанов Хушнуд, ф.ф.н., проф. Бобожанова Сайёра Хушнудовна, б.ф.н., доц. Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д. Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф. Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х. Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д. Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д. Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад. Исмаилов Исҳақжон Отабаевич, ф.ф.н., доц. Жуманиёзов Зоҳид Отабоевич, ф.ф.н., доц. Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф. Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф. Қаландаров Назимхон Назирович, б.ф.ф.д., к.и.х. Каримов Улуғбек Темирбаевич, DSc Курбанбаев Илҳом Жуманазарович, б.ф.д., проф. Курбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц. Қутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д. Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф. Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф. Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х. Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф. Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д. Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.</p>	<p>Раззақова Сурайё Раззоқовна, к.ф.ф.д., доц. Раматов Бакмат Зарипович, қ/х.ф.н., доц. Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф. Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д., проф. Раҳимова Гўзал Юлдашовна, ф.ф.ф.д., доц. Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф. Рўзметов Дилшод Рўзимбоевич, г.ф.н., к.и.х. Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад. Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф. Сапарбаева Гуландам Машиариповна, ф.ф.ф.д. Сапаров Қаландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф. Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц. Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф. Собитов Ўлмасбой Тоғжамедович, б.ф.ф.д., к.и.х. Сотипов Гойипназар, қ/х.ф.д., проф. Тоғжибаев Комилжон Шаробитдинович, б.ф.д., акад. Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф. Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д. Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц. Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф. Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц. Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., проф. Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д. Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д. Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д. Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х. Худайберганаева Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д. Худойберганаев Ойбек Икромович, PhD, к.и.х.</p>
--	--

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№2/3 (111), Хоразм Маъмун академияси, 2024 й. – 180 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

Khazratova G.Sh. Research of learning and teaching methods in higher educational universities	93
Khujamurodova F.R. Modern methods of teaching english to students	96
Madiyeva G.A. Ingliz tilini o'qitishda motivatsiya mashqlarning ahamiyati	100
Maxkamova K.T. EFL studentlariga grammatika o'qitishning samarali yo'li	103
Mirzaeva N.J. Technology for developing writing skills and abilities of foreign language	106
Mirzayeva Q.A. Different methods and techniques of teaching english grammar	109
Niyazova N.I. Learning foreign languages in ESP classes based on CEFR requirements	113
Ravshanova U.B. X sinf biologiyaning “Ekosistema” bobini o'qitishda muammoli metodlardan foydalanishning samaradorligi	116
Ruzmetova M.A. Specific styles of speech ability formation in the teaching course of ESP	119
Ruzmetova M.R. Characteristics of language and speech activities	121
Saidova Z.U. The theoretical foundations of the case study method in teaching english for ESP	124
Salieva Z., Ruzieva M. Applying linguo-cognitive approach to teaching english language in higher education institutions	127
Salimova K.M. Teaching foreign language through context	130
Shonazarov M.E. Ingliz tilini elektron ta'lim muhitida o'qitish	132
Turdieva K.U. Innovative approach to teaching english in ESP courses	135
Xalmamatova L.A., Qurbonova N.B. Pedagogik fanlarni o'qitishda talabalarni kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish	137
Xasanova G.Ch. Uzluksiz ta'lim jarayonida o'quvchilar kitobxonligini tarbiyalash	142
Xayrullayeva G.F. Chet tillarini o'qitishda “test-teach-test” metodidan foydalanish	145
Xusanova N.N. Talablarni kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda efl texnologiyalaridan foydalanish	148
Zakirova G.S. Reading Skill is a receptive skill in language teaching	150
Ziyayeva M.U. Principles of forming communicative competences in english language teaching	153
Аминова Р.Х. Основные единицы методики преподавания русского языка как иностранного	156
Кучимов М.К. Особенности оценки профессиональный компетенций выпускников вузов на основе вероятностного подхода	158
Мирзакулов У.А., Турсоатов А.А. Использование слов-паронимов на практических занятиях по русскому языку	163
Нуржанова З.Х. Новейшие технологии обучения русского языка	165
Салихова З.А. Формирование читательской компетенции у студентов, обучающихся в ВУЗе	168
Турсунбаева М.А. Значение развития профессиональных компетенций студентов нефилологических факультетов в изучении английского языка	171
Халмаматова Л.А., Курбанова Н.Б. Формирование у студентов навыков креативного мышления при преподавании педагогических дисциплин	174

Biz yoshlarimizning ongida bo'shliq paydo bo'lishiga yo'l qo'ymasdan ularni ko'proq kitob o'qishga, nojoyiz saytlardan foydalanmasliklariga harakat qilishimiz kerak. Yoshlarimizga to'g'ri yo'lni ko'rsatadigan, ma'naviy ozuqa beradigan turli tadbirlarni tez-tez o'tkazilib turilsa, ularning tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan o'yinlardan, yot g'oyalarni singdiruvchi qora kuchlardan himoya qilgan bo'lamiz.

Respublikamizda yoshlarimizning ma'naviy tahdidlardan himoya qilishda maktab kutubxonalarida o'tkazilib borilayotgan "Adabiyot kunlari", "Eng yaxshi kitobxon", "Kitobxon-maktab", "Kitoblar taqdimoti", "Kitobim – oftobim" kabi tadbirlarning samarasi katta bo'lmoqda.

Xulosa o'rinda shuni aytish mumkinki, yosh avlodni intellektual jihatdan rivojlantirish, ularda kitobxonlik madaniyatini qaror toptirish ularning ma'naviyatini go'zal bo'lishiga poydevordir. Kitob mutolaasi va kitobxonlik jarayonlarini optimallashtirish har qanday jamiyatning umumiy taraqqiyoti, ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy va madaniy rivojlanishida asosiy vazifani o'taydi, uni sifat jihatidan yangi bosqichlarga ko'tarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy muloqot usuli sifatida kitob, uni saqlash va mutolaa qilish jarayonlarini ta'minlovchi axborot-kutubxona - shaxsni tarbiyalash, uning tafakkurini o'stirish, shaxsning fikrlash tarzini shakllantirish, kasbga yo'naltirish va uning erkin shaxs bo'lib voyaga yetishida katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 - yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi aholisiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni yanada takomillashtirish to'g'risida" 2019-yil 7-iyundagi PQ-4354-son qarori.
3. G'aniyeva D.A. Axborot-kutubxona muassasalarida kitobxonlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy tadbirlarning roli –T.: «Tafakkur» nashriyoti, 2017.

UO'K 372.881.111.1

CHET TILLARINI O'QITISHDA "TEST-TEACH-TEST" METODIDAN FOYDALANISH G.F.Xayrullayeva, o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti, Buxoro

Annotatsiya. *Test-Teach-Test (TTT) tizimi ingliz tilini xorijiy yoki ikkinchi til sifatida (EFL/ESL) o'qituvchilari uchun keng qo'llanilgan o'qitish metodologiyasi hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning zaif tomonlarini tezda aniqlash va mustahkamlashga yordam berish uchun ularga yangi ingliz tili ko'nikmalarini o'rgatishdan oldin va keyin ularning bilimlarini sinab ko'rish g'oyasi atrofida aylanadi. Biroq, har qanday o'qitish yondashuvida bo'lgani kabi, TTT tizimi ham o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega. Ushbu maqolada biz EFL/ESL o'qituvchilari uchun TTT tizimining afzalliklari va kamchiliklarini o'rganamiz, bu ularning sinflari uchun eng yaxshi usul ekanligini hal qilishda yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *test, o'qitish, o'z o'zini baholash, metod, talabaga qaratilgan yondashuv.*

Аннотация. *Система Test-Teach-Test (TTT) является широко используемой методикой преподавания для учителей английского языка как иностранного или второго языка (EFL/ESL). Этот подход основан на идее проверки знаний учащихся до и после обучения им новым навыкам английского языка, чтобы быстро выявить и усилить их слабые стороны. Однако, как и любой подход к обучению, система TTT имеет свои плюсы и минусы. В этой статье мы рассмотрим преимущества и недостатки системы TTT для учителей EFL/ESL, чтобы помочь им решить, является ли этот метод лучшим для их классов.*

Ключевые слова: *тест, обучение, самооценка, метод, личностно-ориентированный подход.*

Abstract. *The Test-Teach-Test (TTT) system is a widely used teaching methodology for teachers of English as a Foreign or Second Language (EFL/ESL). This approach revolves around the idea of testing students' knowledge before and after teaching them new English skills to quickly identify and strengthen their weaknesses. However, as with any teaching approach, the TTT system has its pros and cons. In this article, we will explore the advantages and disadvantages of the TTT system for EFL/ESL teachers to help them decide if it is the best method for their classrooms.*

Key words: *test, teaching, self-assessment, method, student-centered approach*

Test-o'rgatish-test tizimi afzalliklari

1. Diagnostik baholash: TTT doirasidagi oldingi test o'qituvchilarga o'quvchilarining mavjud bilimlari va muammoli joylarni aniqlash haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi. Bu ularga darslarini ushbu muammolarni hal qilishga e'tibor qaratish uchun moslashtirishga yordam beradi, bu esa yanada samarali va individuallashtirilgan o'qitishga olib keladi.

2. Maqsadli ta'lim: o'quvchilarning zaif tomonlarini oldindan bilish orqali o'qituvchilar o'z yo'riqnomalarini shunga mos ravishda maqsad qilib qo'yishlari mumkin, bu esa yanada samarali va qiziqarli darslarga olib keladi. Bu, shuningdek, samaraliroq o'quv muhitini yaratishga yordam beradi, chunki o'quvchilar tanish bo'lgan materialga vaqt va kuch minimallashtiriladi.

3. O'zlashtirishni rag'batlantiradi: TTT tizimi o'quvchilarning oldinga siljishdan oldin materialni chinakam o'zlashtirishlari muhimligini ta'kidlaydi. Bu kuchli poydevor yaratadi va o'quvchilarning kelajakda mavjud material bilan kurashish ehtimolini kamaytiradi.

4. O'z-o'zini baholash va mulohaza yuritish: TTT tizimi o'quvchilarni o'z-o'zini baholash va mulohaza yuritish orqali o'z bilimlari uchun mas'uliyatni o'z zimmlariga olishga undaydi. Yakuniy test talabalarga o'zlarining yutuqlarini kuzatish va qanchalik yaxshilanganligini ko'rish imkoniyatini beradi, muvaffaqiyat hissi yaratadi va ularning motivatsiyasini oshiradi.

Test-o'rgatish-test tizimining kamchiliklari

1. Vaqt talab qiladi: Yangi kontseptsiyani o'rgatishdan oldin va keyin sinovdan o'tkazish ko'p vaqt talab qilishi mumkin. Bu haqiqiy o'qitishga kamroq vaqt sarflanishiga olib kelishi mumkin, natijada umumiy o'rganish tezligi sekinlashadi. To'g'ri muvozanatni saqlash uchun o'qituvchilar vaqtlarini ehtiyotkorlik bilan boshqarishlari kerak.

2. Sinovga haddan tashqari e'tibor berish: TTT tizimining mumkin bo'lgan salbiy tomoni shundaki, u beixtiyor til o'rganishga emas, balki test ballariga e'tibor qaratishga olib kelishi mumkin. Bu o'qituvchilarning "testga o'rgatishiga" olib kelishi mumkin, bu esa baholashda aniq belgilanmagan boshqa muhim til ko'nikmalarini rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin.

3. Talabalar uchun stress: Tez-tez baholashning qo'shimcha bosimi ba'zi talabalar uchun stress bo'lishi mumkin, bu ularni tushkunlikka solishi va o'rganish motivatsiyasini kamaytirishi mumkin.

4. Kognitiv rivojlanish chegaralari: birinchi navbatda o'quvchilarning zaif tomonlariga e'tibor qaratish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga kengroq til tajribasi va ko'nikmalarini ochib bera olmasligi mumkin. Bu talabalarining umumiy kognitiv rivojlanishini cheklashi mumkin, chunki ular o'zlarining til ko'nikmalarini mustahkamlash va diversifikatsiya qilish uchun etarli imkoniyatlarga ega emaslar.

Test-o'rgatish-Test quyidagi hollarda o'qitishga yondashuv hisoblanadi:

1-bosqich — Test — talabalar, birinchi navbatda, nazorat qilinadigan topshiriqni bajaradilar, bu o'ziga xos skrining, diagnostik testdir.

2-bosqich — O'rgatish — o'qituvchilar o'quvchilarning yo'l qo'ygan xatolaridan kelib chiqib, o'z fikr-mulohazalarini bildiradi, o'rganilayotgan til qoidalarini aniqlaydi, til sohasini kengaytiradi va rivojlantiradi.

3-qadam – Test – talabalar maqsadli til bilan keyingi mashq qilish uchun boshqa vazifani bajaradilar. O'qituvchi o'quvchilarning tilni tushunganligini tekshiradi va o'qituvchiga qayta o'qitish kerakmi yoki yo'qmi. **Ushbu texnikaning maqsadi:**

-har bir talabaning salohiyati va muammolari haqida talabalardan fikr-mulohazalarini olish;

-maqsadli tilni kim bilishi yoki bilmasligini ko'rish;

-o'quvchilar qanchalik/yaxshi biladi yoki bilmasligini ko'rish.

O'rgatish - bu kimgadir biror narsa qilishni o'rganishga ko'rsatish yoki yordam berish, berish jarayoni aniq ko'rsatmalar, biror narsani o'rganishda yo'l-yo'riq ko'rsatish, turli sohalarda bilim berish bilish yoki tushunishga sabab bo'ladigan jihatlar. O'qitish tilni rivojlantirishga qaratilgan o'rganish. Muvaffaqiyatli va samarali o'qitish uchun til o'qituvchisi tushunishi kerak o'quvchilar va o'qitiladigan mavzular, shuningdek, test uchun qo'llaniladigan turli protseduralar o'quvchilarning qobiliyati va ta'limning muayyan kontekstining turli cheklovlari. O'qitish va o'rganishni bir-biridan ajratib bo'lmaydi, chunki o'qitish o'rtasidagi o'zaro ta'sirdir o'qituvchi va o'quvchilar ma'lum bir mavzu bo'yicha ma'lum bir kontekstda o'rganishga qaratilgan. Bunda o'qituvchi ham, o'quvchilar ham faol ishtirok etadilar. Shu nuqtai nazardan, Wilson va Peterson (2006) o'qitish talabalar va o'qituvchilar

o'rtasidagi umumiy ish ekanligini ta'kidladi, bu erda o'qituvchi hali ham mavjud o'quvchilarning yaxshiroq o'rganishiga ishonch hosil qilish uchun javobgarlik. Birgalikda o'rganish, jamoaviy o'rganish, o'zaro o'qitish va hokazolar o'qituvchi uchun o'quvchilarni tushunish uchun to'g'ri yo'l bo'lishi mumkin mavzu,

Til o'qituvchisi nafaqat o'rgatadi va baham ko'radi, balki uning samaradorligi sinab ko'radi, uning o'rgatish va malakasi o'quvchilar tomonidan rivojlanadi. Ya'ni o'rgatish va testlar bir-biridan ajratilmagan. Sinov o'qitish jarayonining bir qismidir. Sinov - bu shaxsning qobiliyati, bilimi yoki ma'lum bir narsadagi faoliyatini o'lchash jarayoni qurilma sifatida testdan foydalanish maydoni. Shu nuqtai nazardan, Corder (1973) yozadiki, til testlari o'lchov vositalaridir va ular qo'llaniladi o'quvchilarga o'quv materiallari yoki o'qituvchilarga emas. U ular aytmasligini tushuntirmoqchi edi o'qituvchi yoki materiallarning o'quv jarayoniga qo'shgan hissasi haqida bizga bevosita. Ular o'quvchining bilimini, til bo'yicha kompetentsiya bilimini o'lchash uchun mo'ljallangan ushbu kursning ma'lum bir daqiqasida. Talabanning bilimi bilan solishtirish mumkin boshqa vaqtda yoki bir o'quvchining bilimi bilan. Testlar bevosita o'quvchilar bilan bog'liq bo'lib, ular o'qituvchiga qancha o'quvchi haqida gapirib beradi erishgan va uning o'rganishi boshqalardan qanday va qanchalik farq qiladi. Ular beradilar o'quvchilarning turli jihatlari va chiqishlari haqida ma'lumot. Shu bilan birga, ular materiallar haqida, o'qitishning o'zi haqida ma'lumot berishga bilvosita hissa qo'shish. Bunda ma'noda, testlar ham o'qituvchilar, ham talabalar uchun.

Sinov natijalari o'qituvchining qanchalik yaxshi ekanligini ko'rsatadi o'rgatgan va talabalar qanchalik yaxshi o'rgangan. Talabalar turli xil usullardan foydalangan holda turlicha sinovdan o'tkaziladi test topshiriqlarining turlari. Test-o'rgatish-test usuli - bu ularning hozirgi bilim darajasini tekshirish usullaridan biri, muammolarni aniqlash va ularni o'rganishni rivojlantirish uchun tegishli tadbirlarni amalga oshirish. Bu o'quv jarayonini o'rgatish usuli o'quvchilar birinchi navbatda o'qituvchilarning yordamisiz topshiriq yoki faoliyatni bajaradilar. Ular ishtirok etadilar test shaklida o'qitishdan oldingi faoliyatda. O'qituvchi ular bo'yicha test o'tkazadi u muammoni aniqlash uchun harakat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Corder S. P. *Introducing applied linguistics*. Harmondsworth; Baltimore, Penguin Books, 1973. 392 p.
2. Ur P. *A course in language teaching*. Cambridge, Cambridge University Press, 2012. 336 p.
3. Richards J. C. *Curriculum development in language teaching*. Cambridge, Cambridge University Press, 2001. 336 p.
4. Jin L., Cortazzi M. Re-evaluating traditional approaches to second language teaching and learning. *Handbook of research in second language teaching and learning*, 2011, vol. 2, pp. 558-575.
5. Larsen-Freeman D. *Techniques and principles in language teaching*. Oxford, Oxford University Press, 2000. 208 p.
6. Hymes D. On communicative competence. *Sociolinguistics. Selected Readings*. J. B. Pride and J. Holmes (eds.). Harmondsworth, Penguin, 1972. Part 1. Pp. 269-293.
7. <https://farspublishers.org/index.php/ijessh/article/view/2878/4875>
8. Nazarova, N. (2023). Onimik leksemalarning o'ziga xos xususiyatlari. *Центр научных публикаций (buxdu.uz)*, 34(34).
9. Ahrorovna, N. N., & Shaxribonu, A. (2022, January). Chet tilini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanishning ahamiyati. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 116-118).
10. Nazarova, N. (2022). Antroponimlarning o'rganilishi. *Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes*, 110-112.
11. Nazarova, N., & Yoqubovna, S. M. (2022). Lingvistikada lacuna muammosi. *Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes*, 113-115. *conferenceseries. info/index.php/online/article/view/60*.
12. Ahrorovna, N. N., & Niginabonu, Y. (2022). English Clubs in Non-Traditional Ways for Young Learners. *Miasto Przyszłości*, 30, 265-266.